

فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی

سال بیست و چهارم، شماره ۷۸، تابستان ۱۳۹۵، صفحات ۲۴۸-۲۲۹

بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شهرک‌های صنعتی استان قم

پیمان غفاری آشتیانی

عضوهیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی اراک

p-ghafari@iau-arak.ac.ir

داریوش پاشوی

کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی (نویسنده مسئول)

dpashavi@gmail.com

چکیده

در این تحقیق به بررسی چالش‌ها، تنگناها و تجزیه و تحلیل عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در شهرک‌های صنعتی استان قم پرداخته شده است. بدین منظور با بررسی مطالعات انجام‌یافته در این حوزه و جمع‌آوری نظرات متخصصان و فعالان عرصه اقتصادی موانع و چالش‌های سرمایه‌گذاری در قالب فرضیه‌های اصلی و فرعی معرفی شده‌اند. در ابتدا پس از تعیین روایی و پایایی سؤالات پرسشنامه، از طریق آزمون آلفای کرونباخ، تعداد ۸۸ مورد حجم نمونه، از میان پرسشنامه‌هایی که اعتماد بیشتری به صحت و نزدیکی پاسخ‌های آنها می‌رفت انتخاب گردید. در این بررسی از روش‌های موجود در آمار توصیفی نظیر جداول توزیع فراوانی مطلق، درصد، میانگین و انحراف معیار جهت مقایسه اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق پرسشنامه و در بخش آمار استنباطی با استفاده از نرم‌افزار SPSS از آزمون‌های آماری استفاده شده است. آزمون کولموگروف به منظور نرمال بودن متغیرهای تحقیق، آزمون تی تک متغیره، برای تعیین تفاوت معنی‌داری میانگین مشاهده شده در مقایسه با مقدار واقعی و از آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی متغیرهای تحقیق استفاده شده است. نتایج به دست آمده نشان داد که عوامل دولت، مواد اولیه، تأمین سرمایه، بازگشت سرمایه، خارجیان، خانوارها، شرکت شهرک‌های صنعتی به عنوان عوامل بازدارنده و موانع سرمایه‌گذاری و عوامل تجارت فرامرزی، کمبود نیروی کار، کمبود فناوری پیشرفته، وجود فرصت‌های جایگزین، موقعیت جغرافیایی منطقه به عنوان عوامل بازدارنده و موانع سرمایه‌گذاری محسوب نمی‌شوند.

طبقه‌بندی JEL: E22, D92

واژه‌های کلیدی: بخش خصوصی، چالش، سرمایه‌گذاری، شهرک‌های صنعتی استان قم، موانع سرمایه‌گذاری.

۱. مقدمه

سرمایه‌گذاری به عنوان عامل تولید و رشد اقتصادی در هر جامعه‌ای پذیرفته شده است. نبود سرمایه‌گذاری لازم در بخش‌های اقتصادی و تولیدی منجر به کندی با حتی توقف رشد اقتصادی خواهد شد. این مسئله به نوبه خود کاهش رفاه عمومی و افزایش نرخ بیکاری را به دنبال خواهد داشت. این موضوع اهمیت توجه به مسئله سرمایه‌گذاری را افزایش می‌دهد. لیکن بررسی مطالعات انجام شده طی سال‌های گذشته نشان می‌دهد که موانع و علل عمده‌ای وجود دارند که سرمایه‌گذاری در بخش‌های تولید و صنعتی را کاهش داده است. این امر به نوبه خود سرمایه‌ها را به سمت فعالیت‌های غیرتولیدی و صنعتی سوق داده است. هر چند با اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی، حمایت از بخش خصوصی و کاهش تصدیگری و خروج دولت از سرمایه‌گذاری‌هایی که بخش خصوصی می‌تواند در آن فعال باشد، رونق بیشتری گرفته است. لیکن موانع سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، بالاخص در بخش‌های تولیدی و صنعتی، همچنان به عنوان معضلات اساسی فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری وجود دارد. بنابراین، دستیابی به علل روی نیاوردن سرمایه‌ها به سوی بخش‌های تولید و صنعتی از اهداف اساسی این تحقیق است. از آنجایی که تحقیق مورد نظر در شهرک‌های صنعتی استان قم انجام شده است، قلمرو تحقیق شامل صاحبان صنایع، مدیران عامل یا نمایندگان تام‌الاختیار آنان در واحدهای تولیدی و در شهرک‌های صنعتی استان قم است.

براساس آخرین گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در خصوص پایش محیط کسب و کار در پاییز ۱۳۹۴ش، استان قم در بین استان‌های کشور رتبه ۱۰ را کسب کرده است. در ارزیابی انجام شده استان قم از مؤلفه‌های مورد بررسی میانگین ۵/۷ را به دست آورده است. در این بررسی عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی، ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی، بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت موقع بدهی خود به پیمانکاران، مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها و وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی، به ترتیب، نامساعدترین مؤلفه‌های استانی و ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل، موانع تعرفه‌ای صادرات و واردات مواد اولیه، تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار، ضعف زیرساخت‌های تأمین برق، قیمت‌گذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی از سوی دولت و نهادهای حکومتی و ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصولات به دست مصرف‌کننده به عنوان مساعدترین مؤلفه‌های کسب و کار شناسایی شده اند (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۴).

در تحقیق حاضر ابتدا پیشینه تحقیق که حاوی اطلاعاتی از مطالعات داخلی و خارجی انجام شده

بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شهرک‌های صنعتی استان قم ۲۳۱

قبلی است، آمده است. سپس مبانی نظری تحقیق در خصوص نقش سرمایه‌های بخش خصوصی در اقتصاد کشور، عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، چالش‌های سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در اقتصاد ایران و نقش و جایگاه استان قم در تقسیم کار فعالیت‌های صنعتی در وضعیت موجود نکاتی ارائه می‌شود و در ادامه نیز روش نمونه‌گیری و روش تحقیق بیان می‌شود و سپس به تأیید یا رد فرضیات پرداخته می‌شود. عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در استان قم رتبه‌بندی می‌شوند و، در پایان، جمع‌بندی و ارائه پیشنهادها پرداخته می‌شود.

۲. پیشینه تحقیق

دفتر مطالعات اقتصادی معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی وزارت بازرگانی (وزارت صنعت معدن و تجارت فعلی، ۱۳۸۶) مطالعه‌ای در خصوص موانع تولید از بعد اقتصاد کلان در کشور و راهکارهای رقابت‌مندی آن انجام داده است. در این تحقیق موانع و مشکلات را در ۴ مؤلفه مورد بررسی قرار داده است:

۱. حوزه سیاست‌های ارزی، پولی، مالی و بیمه‌ای.
۲. مؤلفه‌های مبتنی بر نوآوری.
۳. مؤلفه‌های نهادی با تأکید بر قوانین
۴. مؤلفه‌های حوزه تجارت بین‌الملل.

این مطالعه ضمن بیان علل اصلی موانع تولید، به قوانین و مقررات موجود اشاره می‌کند و راهکارهای رفع موانع موجود را در تجدیدنظر در مقررات انضباطی، تدوین نظام مناسب توزیع اعتبارات، تشکیل خوشه‌های صنعتی، اتخاذ پنجره واحد در خصوص سرمایه‌گذاری خارجی، حمایت مقامات از تصمیمات اتخاذشده، ایجاد زیرساخت‌های فیزیکی لازم برای توسعه تجارت الکترونیک و عضویت در سازمان تجارت جهانی می‌داند. حسینی‌زاده بحرینی و ملک‌الساداتی (۱۳۸۹) در تحقیقی با عنوان «موانع نهادی سرمایه‌گذاری و کسب و کار در ایران»، پس از بازخوانی مؤلفه‌های محیط نهادی کسب و کار، احساس ناامنی و نگرانی سرمایه‌گذاران و اصحاب کسب و کار در کشور ایران را در قالب چندین متغیر ذهنی اندازه‌گیری کرده است. سپس با استفاده از نتایج به دست آمده فرضیه‌های متعددی با هدف مقایسه محیط نهادی کسب و کار در جامعه ایران با محیط نهادی کسب و کار در دو جامعه مرجع (کل جهان و کشورهای توسعه‌یافته) مورد آزمون قرار داده است. نتایج این آزمون‌ها نشان می‌دهد که مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده محیط نهادی کسب و کار در ایران، در قریب به اتفاق موارد، نسبت

به کشورهای توسعه‌یافته و کل جهان در وضعیت بدتری قرار دارند. سعیدی و میعاد (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان «بررسی موانع عمده سرمایه‌گذاری خارجی در ایران از دیدگاه سرمایه‌گذاران خارجی» انجام داده است. وی در این تحقیق ارتباط موانع سرمایه‌گذاری خارجی را با شاخص‌های شروع کسب و کار، اخذ مجوزهای ساخت، اشتغال، ثبت اموال، اخذ اعتبار، حمایت از سهامداران اقلیت، پرداخت مالیات، تجارت فرامرزی، لازم‌الاجرا شدن قراردادهای، پایان کسب و کار، بررسی می‌نماید. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که از میان شاخص‌های بررسی شده صرفاً بین شاخص اخذ اعتبارات و جذب سرمایه‌گذار خارجی رابطه معنی‌دار وجود ندارد. فرهاد رهبر، فرشید مظفری خامنه و شاپور محمدی (۱۳۸۶) در مقاله‌ای موانع سرمایه‌گذاری و تأثیر آن بر رشد اقتصادی در ایران را مورد بررسی قرار داده است. در این مقاله سعی شده است تا تأثیر امنیت سرمایه‌گذاری بر رشد اقتصادی ایران مورد بررسی قرار گیرد. نتایج نشان می‌دهند که متغیر امنیت سرمایه‌گذاری بر رشد اقتصادی تأثیر مثبت و معنی‌دار دارد. علی‌رضا اقبالی، حمیدرضا حلافی و ریحانه گسگری (۱۳۸۳) رابطه میان مخارج دولتی و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج به‌دست آمده حاکی از این است که سرمایه‌گذاری در بخش خصوصی تابعی مستقیم از متغیرهای تولید ناخالص داخلی و اعتبارات بانکی به این بخش و مخارج دولت است. همچنین، براساس نتایج موجود، هزینه‌های مصرفی دولت هیچگونه اثر معنی‌داری بر سرمایه‌گذاری در بخش خصوصی ندارد، در حالی که هزینه‌های سرمایه‌گذاری دولتی باعث تشویق سرمایه‌گذار خصوصی به سرمایه‌گذاری بیشتر می‌شود. بهمن آرمان (۱۳۸۵) به بررسی موانع تولید با تأکید بر بازار سرمایه، سرمایه‌گذاری خارجی و سهم سرمایه‌گذاری در تولید ناخالص داخلی می‌پردازد. محقق پس از بررسی عوامل مؤثر بر رشد سریع اقتصادی و ارتقای سطح تولید سرمایه‌گذاری، به بیان وضعیت ایران در سال‌های قبل و بعد از انقلاب و اثر هر یک از آنها و نتایج حاصل می‌پردازد. نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که اصلاح مکانیسم حساب ذخیره ارزی، تقویت نقش مؤسسه‌های اعتباری، بازبینی در قانون مالیات‌های مستقیم، بازبینی تعیین قیمت انرژی و استفاده از مزایای نسبی کشور، سرمایه‌گذاری خارجی بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است. اکبر کشاورزبان پیوستی و علی عظیمی چنق (۱۳۸۷) در مقاله‌ای موانع نهادی سرمایه‌گذاری صنعتی استان آذربایجان غربی را مورد مطالعه قرار داده‌اند. برای مشخص کردن وضعیت صنعت از شاخص ضریب مکانی استفاده شده است و بدین منظور از سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ ش بهره گرفته و ۱۲ شهرستان استان را از نظر تمرکز نیروی کار صنعتی مورد بررسی قرار داده است. نتایج حاصل بزرگ‌ترین موانع و مشکلات سرمایه‌گذاری را کمبود سرمایه و پرداخت نشدن وام از سوی نظام

بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شهرک‌های صنعتی استان قم ۲۳۳

بانکی، بوروکراسی اداری و قوانین دست و پاگیر می‌داند. سازمان صنایع و معادن استان قزوین (۱۳۸۵) در تحقیقی موانع سرمایه‌گذاری در توسعه صنایع و معادن کشور و استان قزوین را مورد بررسی قرار می‌دهد و مهم‌ترین شرایط لازم برای رفع موانع سرمایه‌گذاری و توسعه بخش خصوصی را در ایجاد نظم حقوقی و نهادی، کوچک کردن تدریجی سازمان‌های اجرایی و مداخله‌گر دولت در اقتصاد ملی، خودداری از قیمت‌گذاری نهاده‌ها و ستانده‌ها، به‌ویژه در امور تولیدی، محدود کردن تدریجی و انحلال فعالیت‌های انحصاری و نهادها، اصلاح قوانین و سازوکارهای موجود و اصلاح نظام ارزی می‌داند. موریس و لومنگانزو (۲۰۰۲) موانع اداری سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای درحال پیشرفت را مورد بررسی قرار می‌دهند. نتایج بررسی آنها نشان می‌دهد که سطح هزینه‌های اداری ارتباط مستقیمی با میزان فساد و رشوه‌خواری و رابطه معکوس با کیفیت دولت، درجه باز بودن نظام اقتصادی و سطح دستمزدهای عمومی دارد. ایجاد شبکه مجازی مدون و منظم الکترونیکی برای ثبت الکترونیکی فعالیت‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری از میزان فساد خواهد کاست. کشورهایی که دارای بیشترین مراحل اداری و دستورالعمل اداری برای ایجاد یک حرفه جدید هستند، لزوماً همان کشورهایایی نیستند که دارای بیشترین تأخیرها و هزینه‌ها باشند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که قبل از پرداختن به تعداد و میزان مراحل و هزینه‌های جانبی باید عوامل ساختاری و بنیادین از قبیل نظام سیاسی حاکم و قضایی کشورها را مورد بررسی قرار داد. اسپاتارونو و اسمارزینسکا جاورچیک (۲۰۰۴) مقررات بازار کار برای سرمایه‌گذاران خارجی را مورد بررسی قرار داده است. نتیجه بررسی‌ها نشان می‌دهد که هرچه انعطاف‌پذیری بازار کار در کشور میزبان نسبت به کشور سرمایه‌گذار بیشتر باشد نه تنها احتمال سرمایه‌گذاری بیشتر می‌شود بلکه احتمال اینکه سرمایه‌گذاری از حجم زیادی برخوردار باشد نیز افزایش می‌یابد. هرچه کشورها بزرگ‌تر و ثروتمندتر باشند سرمایه‌گذاری بیشتری را جذب می‌کنند. هلمن (۲۰۰۱) در مقاله‌ای با عنوان «توسعه صنعت سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر»، بیشترین مانع ذکر شده برای گسترش صنعت سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر را نبود بازار عرضه اولیه عمومی سهام نقد می‌داند که استراتژی‌های خروج برای برداشت از سرمایه‌گذاری‌های موفق را برای سرمایه‌گذاران ریسک‌پذیر فراهم می‌کند. بلوم (۲۰۰۹)، در مقاله سیاست‌های اقتصادی محلی به مثابه عوامل تعیین‌کننده محیط کسب و کار محلی، اهمیت همفکری و مشورت کسب و کار، کوتاه بودن زمان معجز، همکاری بین نهادهای دولتی و شرکت‌های خصوصی، همکاری بخش‌های دولتی، یارانه تشویقی، اثر مثبتی بر محیط

کسب و کار داشته‌اند. خصوصی‌سازی خدمات عمومی و جذب خوشه‌ای کسب و کارها در میان سیاست‌های موفق نبوده‌اند. یاروسی^۱ (۲۰۰۹) در تحقیقی با عنوان «فضای سرمایه‌گذاری در ۱۶ ایالت هند» به نتایج زیر دست یافت: ۱. کیفیت فضای سرمایه‌گذاری در ایالت توسعه یافته‌تر بهتر است. ۲. ایالات با فضای سرمایه‌گذاری مساعدتر، رشد بالاتری دارند. ۳. ایالات با اندازه بازار کیفیت تقریباً مشابهی در فضای سرمایه‌گذاری نسبت به ایالات با بازار کوچک‌تر دارند. ۴. ارتباطی بین فضای سرمایه‌گذاری با محیط حقوقی مشاهده نمی‌شود. ۵. درحالی که اکثر مصاحبه‌شوندگان بنگاه‌های داخلی بوده‌اند، ایالات با فضای سرمایه‌گذاری بهتر، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بیشتری جذب کرده‌اند. ۶. کیفیت زیرساخت‌ها تأثیر زیادی بر کیفیت فضای سرمایه‌گذاری دارد.

۲-۱. چالش‌های سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در اقتصاد ایران

با بررسی مطالعات انجام‌یافته در پیشینه تحقیق چالش‌های سرمایه‌گذاری چنین دسته‌بندی شد:
الف. بودن محیط کار: واحدهای صنعتی در خلاء فعالیت نمی‌کنند بلکه کار در محیطی انجام می‌پذیرد که متأثر از سیاست‌های موجود، مناسبات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی است. در رتبه‌بندی محیط کسب و کار عوامل مختلفی مؤثر می‌باشند.

ب. فقدان سیاست‌های تجاری، صنعتی و تکنولوژی صنعت کشور: صنعت کشور به دلیل تداوم درازمدت سیاست جایگزینی واردات و حمایت غیر هدفمند از آن، دچار رخوت تکنولوژیکی شده و رقابت‌پذیری لازم را کسب نکرده است.

ج. پایین بودن بهره‌وری سرانه نیروی: یکی از نشانه‌های کندی پیشرفت تکنولوژیکی در صنایع کشور است. بهره‌گیری از توانایی ارتباطی برای انتقال تکنولوژی در درون بنگاه‌ها، بین بنگاه‌ها و میان بنگاه‌ها و زیرساخت‌های علمی کشور محدود است.

د. موانع فرهنگی و اجتماعی: مطالعات روانشناسان اجتماعی مانند مک‌لند در مورد کشورهای مختلف، از جمله ایران، نشان می‌دهد که انگیزه سازندگی در برابر انگیزه‌های قدرت و الفت، نقش اساسی در سازندگی و توسعه و پیشرفت اقتصادی و صنعتی دارد. این مطالعات نشان می‌دهد که انگیزه سازندگی در کشورمان ضعیف و در برابر آن انگیزه قدرت فردی (انگیزه - قدرت - خصوصی) شدید است.

هـ. موانع ساختاری: از جمله موانع ساختاری می‌توان به فرهنگ دلالی، فقدان تشکلهای صنعتی

1. Yarousi

بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شهرک‌های صنعتی استان قم ۲۳۵

غیردولتی، وابستگی صنعت به دولت و وابسته نبودن دولت به صنعت، قطع ارتباط علم و تکنولوژی با صنعت، نگرش ابزاری به کارکنان، بوروکراسی، تعارض و تضاد سازمانی (سازمان صنایع و معادن استان قزوین، ۱۳۸۵: ۵).

و. قوانین و مقررات: سیاست‌ها و استراتژی‌هایی که از سوی دولت اتخاذ و در مواردی نیز به قانون یا مقررات تبدیل می‌شوند، باید از یک ثبات نسبی و پایدار برخوردار باشند. تغییرات مکرر در قوانین و مقررات بدترین ضربه را بر امنیت اقتصادی کشور وارد می‌کند (دشتی، ۱۳۸۷: ۵۷-۵۶).

ز. چالش‌های اقتصادی: به تعویق افتادن اصلاحات اقتصادی در زمینه‌های سیاستی مثل سیاست مالی، سیاست پولی و بانکی، اشتغال، درآمد، تجاری یا ساختاری، فناوری و قانونی موجب شده است تا فشارهای غیرمعمول بر بخش صنعت وارد شود و توسعه و تکامل این بخش را برای رویارویی با چالش‌های جهانی شدن با موانع و مشکلات جدی روبه‌رو بسازد (همان: ۱۰).

ح. وجود فرصت‌های کاذب سودآوری: توجه به سبک و سیاق زندگی خانوارهای کشور نشان می‌دهد که بسیاری از خانوارها ترجیح می‌دهند سهم بالایی از دارایی خود را به صورت وجوه نقد، طلا و زیورآلات قیمتی، فرش و ... نگهداری کنند. این مسئله از ناشناخته بودن بازارهای مالی و سرمایه، بی‌اعتمادی به آینده و نداشتن پشتوانه و امنیت و اجتماعی نشئت می‌گیرد (بیدگلی و بیگدلو، ۱۳۸۵: ۱۵۲).
ط. کالاهای خارجی: سیل ورود کالاهای خارجی و وارداتی عرصه را بر کالاهای داخلی محدود کرده‌اند. کاهش تدریجی کیفیت محصولات داخلی، اثبات منزلت اجتماعی، وجود ذهنیت منفی در میان مصرف‌کنندگان نسبت به محصولات داخلی و برخی مشکلات ساختاری می‌توانند در گرایش مصرف‌کنندگان کالاهای خارجی مؤثر باشند (سلطانی، ۱۳۷۴: ۱۵۹-۱۵۳).

ی. امنیت سرمایه‌گذاری: امنیت در حوزه‌های چهارگانه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی (فاسا) متغیرهای کمی و کیفی مختلفی را به حرکت درمی‌آورد (عبیری، ۱۳۸۵: ۶۲-۵۸).

ک. اندازه دولت: بزرگ بودن دولت، سبب ضعیف شدن سیاست‌گذاری، ایفای وظایف حکومتی، اعمال نظارت مؤثر و افزایش فساد می‌شود (رهبر، مظفری خامنه و محمدی، ۱۳۸۶: ۱۴).

ل. فرایندهای صدور مجوزهای سرمایه‌گذاری: اصلی‌ترین تأثیر آن از بین بردن انگیزه سرمایه‌گذاران است که در نهایت زمینه را برای فرار سرمایه و کاهش سرمایه‌گذاری فراهم می‌کند (پیوستی و عظیمی چنزق، ۱۳۸۷: ۹۸-۹۶).

۳. روش تحقیق

در ابتدا پس از تعیین روایی و پایایی سؤالات پرسشنامه، از طریق آزمون آلفای کرونباخ، تعداد ۸۸ مورد حجم نمونه، از میان پرسشنامه‌هایی که اعتماد بیشتری به صحت و نزدیکی پاسخ‌های آنها می‌رفت، انتخاب گردید. در این بررسی از روش‌های موجود در آمار توصیفی نظیر جداول توزیع فراوانی مطلق، درصد، میانگین و انحراف معیار به منظور مقایسه اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق پرسشنامه و در بخش آمار استنباطی با استفاده از نرم‌افزار SPSS از آزمون‌های آماری استفاده شده است. آزمون کولموگروف برای نرمال بودن متغیرهای تحقیق، آزمون تی تک متغیره، به منظور تعیین تفاوت معنی‌داری میانگین مشاهده شده در مقایسه با مقدار واقعی و از آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی متغیرهای تحقیق استفاده شده است.

برای تعیین نمونه مورد نیاز از روش کوکران استفاده شده است که پس از محاسبه، تعداد ۸۸ مورد جهت مطالعه پژوهش حاضر در نظر گرفته شد.

$$\frac{1000(1/96)^2 \times (0/5 * 0/5)}{1000(0/1)^2 + (1/96)^2 (0/5 * 0/5)} = 88 \quad (1)$$

۴. پرسشنامه

پرسشنامه در ۲ بخش طراحی شده است. بخش اول شامل سؤالاتی است که به ویژگی‌های افراد پاسخ‌دهنده نظیر میزان تحصیلات، سابقه کار و گروه صنعتی که در آن فعالیت دارند می‌پردازد. بخش دوم سؤالات نیز مربوط به فرضیات تحقیق است که به صورت طیف لیکرت طراحی شده است.

۴-۱. روایی و پایایی پرسشنامه

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^k S_i^2}{\sigma^2} \right) \quad (2)$$

جهت تعیین روایی و پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده که براساس نتایج حاصل سؤالات پرسشنامه از روایی و پایایی برخوردار است.

بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شهرک‌های صنعتی استان قم ۲۳۷

α ضریب آلفای کرونباخ، k تعداد سؤالات، S_i^p واریانس سؤال i ام، σ^p واریانس مجموع کلی سؤالات.

ضریب آلفای کرونباخ که با توزیع ۱۰ پرسشنامه بین ۱۰ تن از متخصصان امر قرار گرفت که عدد ۰٫۸۶۴ به دست آمد.

ضریب آلفای کرونباخ که با توزیع ۱۲ پرسشنامه بین واحدهای تولیدی استان توزیع شد که عدد ۰٫۸۷۸ به دست آمد.

۵. روش‌های تجزیه و تحلیل

در این بررسی از روش‌های موجود در آمار توصیفی نظیر جداول توزیع فراوانی مطلق، درصد، میانگین و انحراف معیار برای مقایسه اطلاعات استفاده شده است. در بخش آمار استنباطی با استفاده از نرم‌افزار SPSS از آزمون‌های آماری کولموگروف - اسمیرنوف، تی تک متغیره (آزمون تی تک متغیره در نرم‌افزار SPSS به شکل دو دنباله ارائه می‌شود این درحالی است که در فرض‌های تعریف شده پژوهش فرض یک دنباله از نوع راست) بر این اساس، رقم به دست آمده در معیار تصمیم به صورت آزمون دو دنباله ارائه می‌شود. بنابراین، به منظور صحت محاسبه این مقدار بر عدد ۲ تقسیم و سپس تحلیل انجام می‌شود (مؤمنی، ۱۳۹۱) و نیز از آزمون فریدمن استفاده شده است.

۶. فرضیه‌های تحقیق

- مشکلات ایجاد شده از جانب دولت بر کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است.
- مشکلات تهیه مواد اولیه بر کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است
- مشکلات مربوط به تامین سرمایه بر کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است.
- بی‌اطمینانی واحدهای تولید نسبت به بازگشت سرمایه بر کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است.
- موقعیت جغرافیایی منطقه بر کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است.
- کمبود فناوری پیشرفته در خط تولید بر کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است.
- کمبود نیروی کار متخصص بر کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است.
- وجود فرصت‌های جایگزین بر کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است.
- عوامل و تصمیمات خارجی بر کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است.

- مسائل ومشکلات مربوط به تجارت فرامرزی در سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است.
- تفکر و فرهنگ خانواده‌های ایرانی بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است.
- تفکر و فرهنگ خانواده‌های ایرانی در کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است.

۷. یافته‌های پژوهش

به دلیل نرمال بودن توزیع مؤلفه‌ها بر مبنای آزمون کلموگروف-اسمیرنوف، جهت بررسی و تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های پارامتریک استفاده شده است.

۷-۱. آزمون تی تک متغیره

می‌خواهیم بدانیم که آیا میانگین برآورد شده (\bar{x}) که در این پژوهش ۳ (متوسط) است با میانگین جامعه (مقدار معلوم μ_0) همخوانی دارد یا خیر؟ در پاسخ‌های به دست آمده محکی به نام سطح معنی‌داری یا p-value به دست آمده است که در صورت کوچک‌تر بودن از ۰/۰۵، فرضیه H_0 آزمون رد و در غیر این صورت رد نمی‌شود.

در ضمن فرض صفر و مخالف صفر همه فرضیه‌های پژوهش به صورت زیر است:

$$\mu_0 \leq 3 \quad \text{و} \quad \mu_0 > 3$$

۷-۲. بررسی فرضیه‌ها

- $H_0: \mu_0 \leq 3$: عامل مورد نظر در کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر نیست.
- $H_1: \mu_0 > 3$: عامل مورد نظر در کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مؤثر است.

جدول ۱. نتایج فرضیات و عوامل (متغیرهای فرعی) هر یک از آنها در یک نگاه

شماره فرضیه	تأیید یا رد فرض	متغیر	تی آماره	تصمیم (معیار) با تقسیم اعداد SPSS بر ۲	تأیید یا رد
۱	تأیید	اخذ مجوزات لازم	۳/۵۶۷	۰/۰۰۰۵	تأیید
۲	تأیید	سرمایه‌گذاری دولت در ایجاد واحدهای تولیدی	۰/۴۵	۰/۳۲۷	رد

بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شهرک‌های صنعتی استان قم ۲۳۹

تأیید	۰/۰۲۹	۱/۹۱۸	قیمت‌گذاری دولتی		۳
تأیید	۰	۵/۶۲۲	سیاست‌های دولت در تعیین نرخ ارز		۴
تأیید	۰	۶/۲۴۸	اعطای امتیازات به برخی از افراد		۵
رد	۰/۰۷۱	۱/۴۸	امنیت سرمایه‌گذاری		۶
تأیید	۰	۹/۴۲۲	هزینه‌های مالیاتی		۷
تأیید	۰	۱۱/۸۵۳	بی‌ثباتی قوانین و مقررات		۸
تأیید	۰/۰۰۰	۱۲/۷۹۸	قیمت بالای مواد اولیه	تأیید	۹
تأیید	۰/۰۰۵	۲/۶۸۲	وابستگی به مواد اولیه وارداتی		۱۰
تأیید	۰/۰۰۰	۴/۰۰۶	هزینه‌های حمل و نقل مواد اولیه		مواد اولیه ۱۱
رد	۰/۴۶۸	۰/۰۸۱	تأمین نشدن مواد اولیه در داخل		۱۲
تأیید	۰/۰۰۰	۱۴/۸۴۱	نوسانات قیمت مواد اولیه		۱۳
تأیید	/۰۰۰	۶/۵۲۳	مشکلات اخذ و دوره بازپرداخت وام	تأیید	تأمین سرمایه ۱۴
تأیید	/۰۰۰	۱۰/۳۳۷	نیاز به وثیقه‌های زیاد برای تأمین مالی		۱۵
تأیید	۰/۰۰۰	۹/۵۹۸	قیمت تمام شده محصولات تولیدی	تأیید	۱۶
تأیید	۰/۰۰۰	۴/۲۱۱	عدم امکان قراردادهای بلندمدت		۱۷
تأیید	۰/۰۰۰	۳/۷۸۶	ریسک عدم فروش		بازگشت سرمایه ۱۸
تأیید	۰/۰۰۱	۳/۱۷۳	برگشت چک‌های مشتریان		۱۹
رد	۰/۳۷۱	-۰/۳۳۲	کلاهبرداری در معاملات		۲۰
رد	۰/۴۵۹	۰/۱۰۳	مشکلات حمل و نقل کالای تولید شده به مراکز مصرف	رد	موقعیت ۲۱
تأیید	۰/۳۰۴	-۰/۵۱۶	کیفیت زیرساخت‌ها (سیستم حمل و نقل مانند جاده، ریل و...)		جغرافیایی منطقه ۲۲
تأیید	۰/۰۰۲	-۲/۹۳۸	نبود تقاضای درون استانی		۲۳
رد	۰/۵	۰	وجود فرصت‌های جایگزین	رد	وجود فرصت‌های جایگزین ۲۴
رد	۰/۱۸۰	-۰/۹۲	انتقال فناوری از خارج به سرمایه‌گذاران خصوصی	رد	کمبود فناوری پیشرفته ۲۵
رد	۰/۲۶۲	۰/۶۴	کمبود نیروی کار متخصص	رد	۲۶
تأیید	۰/۰۴۵	۱/۷۲	هزینه استخدام و اخراج		کمبود نیروی کار ۲۷
تأیید	۰/۰۰۰	۸/۶۹۵	تحریم‌های بین‌المللی	تأیید	۲۸
تأیید	۰/۰۴۷	-۱/۷	عرضه کالاهای خارجی قاچاق		خارجیان ۲۹

۲۴۰ فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی شماره ۷۸

۳۰		رقابت با کالاهای خارجی	۰/۴۶۷	-۰/۰۸۴	رد
۳۱		هزینه‌های مرتبط با صادرات کالا (هزینه تهیه اسناد و مدارک، هزینه‌های اداری گمرکات و فنی، هزینه‌های پایانه‌ها)	۰/۲۶۰	۰/۶۴۷	رد
۳۲	تجارت فرامرزی	زمان لازم جهت انجام امور مورد نیاز و آماده‌سازی اسناد در صادرات و واردات (بارنامه، گواهی مبدأ، ترخیص گمرکی و..)	۰/۰۲۶	۱/۹۸۳	تأیید
۳۳		موارد مرتبط با حمل و نقل	۰/۲۸۱	۰/۵۸۳	رد
۳۴	خانوارها	بی میلی خانواده‌های ایرانی به خرید کالاهای داخلی	۰/۰۱۷	-۲/۱۶۴	تأیید
۳۵		نحوه تعامل و همکاری اولیه شرکت شهرک‌های صنعتی با مدیران واحدها در تأمین نیازمندی‌های آنان	۰/۳۳۵	۰/۴۲۹	رد
۳۶		هزینه‌های مرتبط برای شروع فعالیت در شرکت شهرک‌های صنعتی	۰/۰۰۰	۳/۹۰۷	تأیید
۳۷	شرکت شهرک-های صنعتی	خدمات شرکت شهرک‌ها پس از تولید و راه‌اندازی واحد تولیدی	۰/۲۰۸	۰/۸۱۸	رد
۳۸		کیفیت زیرساخت‌ها (سیستم‌های ارتباطی و مخابراتی)	۰/۲۱۷	۰/۷۸۶	رد
۳۹		کیفیت زیرساخت‌ها (آب‌رسانی، توزیع آب و برق و گاز)	۰/۰۰۰	۳/۶۹	تأیید

مأخذ: محاسبات تحقیق

فرضیه‌ها

H0: رتبه همه متغیرها با هم یکسان است.

H1: حداقل رتبه دو متغیر باهم یکسان نیست.

با توجه به اینکه آماره آزمون و معنی‌داری آن، به ترتیب، برابر با ۱۲۹/۱۰۹ و ۰ به دست آمده است، فرضیه H0 به شدت رد می‌شود و این بدان معناست که رتبه عوامل بر کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی به یک میزان نیست. با توجه به ستون میانگین رتبه‌ها می‌توان عوامل مؤثر را به ترتیب

بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شهرک‌های صنعتی استان قم ۲۴۱

زیر (ستون رتبه تأثیر) نام برد.

جدول ۲. رتبه‌بندی عوامل اصلی تحقیق

رتبه	میانگین رتبه‌ها	عوامل (متغیرها)
۱	۹/۱۵	تأمین سرمایه
۲	۸/۱۹	مواد اولیه
۳	۷/۶۷	دولت
۴	۷/۰۷	بی اطمینانی واحدهای تولید نسبت به بازگشت سرمایه
۵	۶/۵۵	خارجیان
۶	۶/۱۹	شرکت شهرک‌های صنعتی
۷	۶/۰۲	نیروی کار
۸	۵/۹۴	تجارت فرامرزی
۹	۵/۶۹	وجود فرصت‌های جایگزین
۱۰	۵/۵۹	فناوری پیشرفته در خط تولید
۱۱	۵/۱۰	موقعیت جغرافیایی منطقه
۱۲	۴/۸۳	خانوارها
	۸۸	تعداد نمونه
	۱۲۹/۱۰۹	آماره آزمون
	۱۱	Df
	/۰۰۰	P.VALUE

مأخذ: محاسبات تحقیق

۸. نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در پژوهش حاضر به دنبال دستیابی و شناسایی عواملی بودیم که در سرمایه‌گذاری بخش خصوصی تأثیرگذار بوده و به عنوان موانع و چالش‌های این بخش شناخته می‌شوند. با توجه به اهمیت موضوع ابتدا با بررسی تحقیقات پیشین در این حوزه و جمع‌آوری نظرات متخصصان و فعالان عرصه اقتصادی موانع و چالش‌های سرمایه‌گذاری در قالب فرضیه‌های اصلی و فرعی معرفی شده‌اند.

در ادامه، پس از تعیین روایی و پایایی سؤالات پرسشنامه و انتخاب حجم نمونه، از میان پرسشنامه‌هایی که اعتماد بیشتری به صحت و نزدیکی پاسخ‌های آنها می‌رفت انتخاب گردید. در این بررسی از روش‌های موجود در آمار توصیفی نظیر جداول توزیع فراوانی مطلق، درصد، میانگین و انحراف معیار جهت مقایسه اطلاعات جمع‌آوری شده استفاده شد. در ادامه ضمن مقایسه میانگین مشاهده شده با مقدار واقعی، جهت رتبه‌بندی متغیرهای تحقیق از آزمون فریدمن بهره گرفته شد.

۸-۱. نتیجه‌گیری

- در مورد فرضیه اول مبنی بر مشکلات ایجادشده از جانب دولت بر کاهش سرمایه‌گذاری این فرض تأیید شده است. اخذ مجوزات لازم از مراکز دولتی برای شروع کسب و کار، سیاست‌های دولت در تعیین نرخ ارز، اعطای امتیازات به برخی از افراد، هزینه‌های مالیاتی و بی‌ثباتی قوانین و مقررات و قیمت‌گذاری‌های دولتی به عنوان عوامل مؤثر در کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی تأیید شده‌اند ولی عواملی چون سرمایه‌گذاری‌های دولت در ایجاد واحدهای تولیدی و امنیت سرمایه‌گذاری به عنوان عوامل کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی تأیید نشده‌اند. با رتبه‌بندی عوامل مؤثر در این فرضیه عامل بی‌ثباتی قوانین و مقررات، سیاست‌های دولت در تعیین نرخ ارز و هزینه‌های مالیاتی، به ترتیب، بیشترین اثر را در کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی دارند. سرمایه‌گذاری دولت در ایجاد واحدهای تولیدی و قیمت‌گذاری دولتی به عنوان کم‌اثرترین عوامل در سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شناخته شده است.

- در مورد فرضیه دوم مشخص گردید که این عامل یکی از عوامل مؤثر در کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی محسوب می‌شود. این عامل اصلی دربرگیرنده ۵ عامل و متغیر فرعی است که هر یک به نوعی در شناخت عوامل سرمایه‌گذاری مؤثر است. عواملی چون قیمت بالای مواد اولیه، وابستگی به مواد اولیه وارداتی، هزینه‌های حمل و نقل و مواد اولیه و نوسانات قیمت مواد اولیه به عنوان عوامل مؤثر و مورد تأیید و عامل تأمین نشدن مواد اولیه در داخل به عنوان عامل بی‌اثر در کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی نشان داده شده است. با رتبه‌بندی این عوامل مشخص گردید که عامل نوسانات قیمت مواد اولیه در بالاترین رتبه و بیشترین اثر در کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در رتبه بعدی قیمت بالای مواد اولیه، وابستگی به مواد اولیه وارداتی قرار دارند.

- فرضیه سوم مبنی بر تأمین سرمایه به عنوان یکی از عوامل کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، مورد تأیید قرار گرفته است. این فرضیه با دو عامل سنجیده شده است: مشکلات اخذ و دوره بازپرداخت وام و تسهیلات و نیاز به وثیقه‌های زیاد برای تأمین مالی که با بررسی به عمل آمده مشخص گردید که هر یک از عوامل فوق به عنوان عوامل مؤثر در کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی می‌باشند. تولیدکنندگان اعلام داشته‌اند که روند پرداخت تسهیلات بسیار طولانی است. از طرفی دریافت وثیقه‌های سنگین امکان دریافت تسهیلات را تا حد زیادی ناممکن ساخته است. تسهیلات پاسخگوی درخواست‌های متعدد تولیدکنندگان نیست که یکی از این عوامل افزایش مداوم قیمت مواد اولیه، چک‌های برگشتی مشتریان و زمان طولانی پرداخت تولیدات فروش رفته می‌باشد.

- با بررسی فرض چهارم مبنی بر تأثیر بازگشت سرمایه در کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی این

بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شهرک‌های صنعتی استان قم ۲۴۳

عامل مورد تأیید قرار گرفته است. عامل فوق را با ۵ عامل فرعی مورد سنجش قرار داده‌ایم که عوامل قیمت تمام شده محصولات تولیدی، منعقد نشدن قراردادهای بلندمدت، ریسک عدم فروش، برگشت چک‌های مشتریان به عنوان عوامل پر اثر و عامل کلاهبرداری در معاملات به عنوان عامل بی‌اثر در کاهش سرمایه‌گذاری شناخته شده است. نوسانات قیمت مواد اولیه و نیز وابستگی به تأمین مواد اولیه وارداتی را در قیمت تمام شده محصولات تولیدی تأثیرگذار می‌دانند. بنابراین، در صورت ثبات قیمت‌ها (کاهش نرخ رشد قیمت‌ها) و نیز سهولت در تأمین مواد اولیه وارداتی، می‌توان به افزایش تولید، کاهش ریسک بازگشت سرمایه و رونق کسب و کار امیدوار بود. منعقد نشدن قراردادهای بلندمدت به سبب نوسانات قیمتی و عدم امکان پیش‌بینی بازار به عنوان عامل اثرگذار شناخته می‌شود. در عین حال، برگشت چک‌های مشتریان که به عنوان عوامل اثرگذار در کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی محسوب می‌شود. علت این امر کاهش تولید، کاهش فروش، سودآوری کم و، در نهایت، برگشت چک‌های صادر شده است. عامل کلاهبرداری در معاملات به نظر تولیدکنندگان و مدیران واحدهای تولیدی به عنوان عامل اثرگذار در کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی محسوب نمی‌شود. با رتبه‌بندی عوامل مؤثر این فرض عامل نوسانات قیمت مواد اولیه و قیمت بالای مواد اولیه به عنوان عوامل پر اثر دارای رتبه‌های نخست لحاظ گردیده‌اند.

- تأثیر موقعیت جغرافیایی منطقه به عنوان عامل کاهش سرمایه‌گذاری: نتایج حاصل عدم تأیید این فرض را بیان می‌کنند. استان قم به لحاظ قرارگیری در شاهراه مواصلاتی کشور و دسترسی به بازارهای بزرگ مصرفی پتانسیل خوبی دارد. از طرفی عامل نبود تقاضای درون استانی به عنوان عامل اثرگذار فرض فوق، مورد تأیید قرار گرفته است که می‌بایست در این خصوص فرهنگ‌سازی مناسب صورت پذیرد.

- وجود فرصت‌های جایگزین تولید یکی از فرضیاتی است که براساس تحقیقات به عمل آمده احتمالاً داده می‌شد می‌توانست یکی از عوامل کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی باشد. فرصت‌هایی نظیر سپرده‌گذاری نزد بانک‌ها، سرمایه‌گذاری در بورس، خرید سکه طلا، خرید ارز و... (بیدگلی و بیگدلو، ۱۳۸۵: ۱۵۲). ولی پس از بررسی عامل فوق تأیید نشد. تولیدکنندگان معتقدند که با مشکلات فعلی علاقه‌مند به فعالیت در امر تولید بوده و از دولت درخواست رفع مشکلات موجود جهت رونق کسب و کار و استفاده از قانون پولشویی جهت حذف درآمدهای کلان غیرتولیدی را داشته‌اند.

- فرض ششم، تأثیر عامل مشکل دستیابی به تکنولوژی روز از خارج که این عامل به‌عنوان مانع سرمایه‌گذاری تأیید نشد. عده‌ای اعتقاد داشتند که تجهیزات ساخته شده داخل قابل رقابت با نوع

خارجی آن بوده و در زمینه تکنولوژی وابستگی چندانی وجود ندارد. در این زمینه فعالان در عرصه تولیدات فلزی و نساجی، اعتقاد بیشتری مبنی بر مانع سرمایه‌گذاری این فرض داشتند و تولیدکنندگان محصولات غذایی و شیمیایی بیشتر اعتقاد داشتند که عوامل تکنولوژی مانع سرمایه‌گذاری محسوب نمی‌شود.

- فرض عامل نیروی انسانی متخصص به عنوان یکی از عوامل کاهش سرمایه‌گذاری عامل منفی سرمایه‌گذاری محسوب نمی‌شود. از علل عمده آن می‌توان به جوان بودن استان قم و دانشگاه‌های متعدد صنعتی و مانند اینهاست. در خصوص هزینه استخدام و اخراج نیز تولیدکنندگان اعتقاد داشتند که با توجه به اینکه نیروی کار آنان از طریق مراکز کارایی و به صورت رایگان انجام می‌پذیرد هزینه خاصی متحمل نمی‌شوند. از طرفی با توجه به قراردادهای کوتاه‌مدت انجام شده و تسویه کامل در پایان قرارداد از لحاظ اخراج نیز شامل هزینه‌های متعدد و خاصی نمی‌شوند.

- عامل خارجی: عوامل تحریم و عرضه کالاهای خارجی قاچاق به عنوان عوامل اثرگذار در کاهش سرمایه‌گذاری و عامل رقابت با کالاهای خارجی بی‌تأثیر در سرمایه‌گذاری محسوب شده‌اند. تولیدکنندگان محصولات نساجی، غذایی، فلزی و شیمیایی اعتقاد بیشتری داشته‌اند که تحریم‌های بین‌المللی اثرات منفی در رشد سرمایه‌گذاری داشته است. ۷۰ درصد شرکت‌کنندگان اعتقاد داشته‌اند که تحریم‌های بین‌المللی تأثیر عمده‌ای (زیاد و خیلی زیاد) در این خصوص دارد. عوامل عرضه کالاهای خارجی قاچاق و رقابت با کالاهای خارجی به عنوان عوامل اثرگذار شناخته نشده است. ۵۴ درصد شرکت‌کنندگان اثر کالای خارجی قاچاق را کم و خیلی کم اعلام داشته‌اند. در این بین عموم فعالان صنایع نساجی اعتقاد داشته‌اند که کالای خارجی قاچاق به عنوان مانع سرمایه‌گذاری بخش خصوصی محسوب می‌شود ولی تولیدکنندگان صنایع غذایی و فلزی آن را بی‌اثر اعلام کرده‌اند.

- فرض دهم مبنی بر اینکه تجارت فرامرزی به عنوان تنگنا و چالش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی محسوب می‌شود. نتایج به دست آمده این فرض را رد می‌کند. عامل زمان لازم جهت انجام امور مورد نیاز و آماده‌سازی اسناد در صادرات و واردات (بارنامه، گواهی مبدأ، ترخیص گمرکی و...) متغیر اثرگذار بوده است و سایر عوامل تأثیری بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی ندارند.

- فرض یازدهم، تمایل و اعتقاد خانوارهای ایرانی به خریدن کالاهای داخلی به عنوان یک عامل منفی در سرمایه‌گذاری تأیید شده است. ۶۰ درصد تولیدکنندگان صنعت نساجی عدم تمایل خانوارهای ایرانی را به خرید کالاهای داخلی زیاد و بسیار زیاد دانسته‌اند. اما سایر صنایع بالاخص ۷۳ درصد فعالان صنایع غذایی، ۷۶ درصد صنایع شیمیایی، ۸۸ درصد صنایع فلزی اعتقاد دارند که خانوارهای ایرانی

بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شهرک‌های صنعتی استان قم ۲۴۵

تمایل به خرید کالاهای ایرانی دارند.

- فرض دوازدهم: شرکت شهرک‌های صنعتی به عنوان یکی از عوامل مشکل‌ساز و چالشی جهت جذب سرمایه‌گذاران بوده و تأیید شده است. نحوه تعامل و همکاری اولیه شرکت شهرک‌های صنعتی با مدیران واحدها در تأمین نیازمندی‌های آنان، خدمات شرکت شهرک‌ها پس از تولید و راه‌اندازی واحد تولیدی، کیفیت زیرساخت‌ها (سیستم‌های ارتباطی و مخابراتی) هیچیک از ۳ عامل به عنوان مانع سرمایه‌گذاری تأیید نشده است لیکن کیفیت زیرساخت‌ها (آبرسانی و توزیع آب و برق و گاز) و هزینه‌های مرتبط برای شروع فعالیت در شرکت شهرک‌های صنعتی از جمله موانع سرمایه‌گذاری در بین تولیدکنندگان بوده است. درخصوص کیفیت زیرساخت‌های ارتباطی و مخابراتی ۴۷ درصد متوسط و ۲۱ درصد آن را مناسب و ۲۵ درصد را نامناسب ذکر کرده‌اند. وضعیت زیرساخت‌ها (آبرسانی، توزیع آب و برق و گاز) ۴۳ درصد اعلام داشته‌اند وضعیت نامناسبی وجود دارد، ۴۱ درصد آن را مناسب و ۱۶ درصد آن را مناسب اعلام کرده‌اند. در مجموع که عاملی منفی در جذب سرمایه‌گذاری محسوب می‌شود. هزینه‌های مرتبط برای شروع فعالیت نیز به عنوان عامل اثرگذار مورد تأیید قرار گرفته است.

۲-۸. پیشنهادات

- شناسایی فرایندهای زاید اداری، فرایندهای زمان‌بر، کاهش هزینه‌های اولیه صدور مجوزها و... توسط کارگروهی که زیر نظر بالاترین مقام اجرایی استان تشکیل می‌شود ضروری است. با توجه به اینکه مرکز خدمات و دبیرخانه ستاد سرمایه‌گذاری استان نیز براساس ماده ۷ اصل ۴۴ قانون اساسی به ریاست استاندار در استان‌ها جهت رسیدگی به شکایات سرمایه‌گذاران و رسیدگی به مشکلات آنها تشکیل شده است. لازم است این مرکز از لحاظ نیروی انسانی، امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مناسب تجهیز و با اطلاع‌رسانی گسترده و مناسب به عموم فعالان اقتصادی، درخصوص وظایف مرکز، شود.
- پیشنهاد می‌شود حمایت از ایجاد پنجره واحد استانی که لزوم حضور سرمایه‌گذار را در ادارات استان رفع ابهام را به حداقل ممکن می‌رساند مورد پیگیری و اجرا قرار گیرد. با راه‌اندازی این پنجره واحد تا حدود زیادی از عامل چالش برانگیز اعطای امتیازات به برخی از افراد نیز کاسته می‌شود.
- شناسایی دقیق میزان مالیات‌های پرداختی صاحبان صنایع و تولیدکنندگان و جلوگیری از دریافت مالیات‌های مضاعف و اعطای تخفیفات مالیاتی.
- ضمن تقویت مؤسسات مالی و اعتباری استان، بانک‌های استان درخصوص کاهش فرایندهای اعطای تسهیلات، تناسب اخذ وثیقه و میزان تسهیلات اعطایی، در اولویت قرار دادن اعطای تسهیلات به

واحدهای تولیدی و صنعتی استان نسبت به رفع مشکل موجود اقدام نمایند.

- تسریع در خصوصی‌سازی بانک‌ها، حذف اعطای تسهیلات دستوری، دخالت نکردن دستگاه‌های اجرایی ذی‌نفوذ در اعطای تسهیلات، بهره‌گیری از امکانات و نرم‌افزارهای به روز ارزیابی طرح‌ها (فنی، اقتصادی و مالی) جهت سرعت و دقت کار، استخدام و تقویت نیروی انسانی متخصص در امور مالی و فنی و ارتقای سطح آموزش کارکنان مرتبط با اعطای تسهیلات، تقویت پرسنل نظارتی بانک‌ها از پیشنهاداتی است که می‌تواند کارکرد نظام بانکی را افزایش داده و روند اعطای تسهیلات به بخش تولید را سهولت ببخشد.

- انعقاد موافقت‌نامه‌ها، تفاهم‌نامه‌ها و همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی و نیز اعزام هیئت‌هایی (تولیدی و تجاری) از استان جهت سهولت تجاری و فعالیت تولیدکنندگان استان و صادرات و بازاریابی بین‌المللی، واردات مواد اولیه و

- تکمیل شهرک‌های صنعتی در حال ساخت، تجهیز شهرک‌های صنعتی به امکانات آب، برق و گاز و ... ، ارائه زمین به قیمت مناسب، تقسیط مناسب قیمت زمین و هزینه‌های اولیه شهرک‌های صنعتی می‌تواند انگیزه مناسبی برای سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگان جهت راه‌اندازی واحدهای تولیدی باشد. استقرار صنایع با تکنولوژی پیشرفته در زمینه‌های فناوری اطلاعات، نانو تکنولوژی، بیوتکنولوژی، الکترونیک، میکروالکترونیک، صنایع هوا-فضا و

- دستگاه‌های اداری استان با شناسایی واحدهای تولیدی نیمه‌فعال و اعلام از طریق پایگاه‌های اطلاع‌رسانی استانی و خارج استانی می‌توانند علاقه‌مندان به سرمایه‌گذاری (داخلی و خارجی) را جهت مشارکت با طرح‌های فوق جذب نمایند.

- سیاست‌های مناسب مبارزه با کالای قاچاق خارجی اتخاذ شود. صنعت نساجی از قاچاق کالای خارجی بیش از سایر صنایع متضرر شده است. درخصوص تحریم‌های بین‌المللی نیز صنایعی چون نساجی، غذایی، فلزی و شیمیایی بیش از سایر صنایع اعلام داشته‌اند که در این زمینه دچار مشکلاتی شده‌اند. بنابراین، لازم است در قراردادهای تجاری و تفاهم‌نامه‌ها با سایر کشورها موارد فوق مدنظر قرار گیرد.

منابع

حسینی‌زاده بحرینی، ملک‌الساداتی (دی و بهمن ۱۳۹۰). "موانع نهادی سرمایه‌گذاری و کسب و کار در ایران". ماهنامه پیام اتاق ارومیه. سال دوازدهم. شماره ۱۰. ص ۷۶.

بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شهرک‌های صنعتی استان قم ۲۴۷

- سعیدی، میعاد (۱۳۹۰). "بررسی موانع عمده سرمایه‌گذاری خارجی در ایران". *مجله پژوهشنامه اقتصادی*. سال یازدهم، شماره دوم، ص ۱۸۲-۲۰۰.
- رهبر، فرهاد؛ مظفری خامنه، فرشید؛ محمدی، شاپور (۱۳۸۶). "موانع سرمایه‌گذاری و تأثیر آن بر رشد اقتصادی در ایران". *مجله تحقیقات اقتصادی*. شماره ۸۱، ص ۱۱۱-۱۳۸.
- دفتر مطالعات اقتصادی معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی وزارت بازرگانی (۱۳۸۶). (وزارت صنعت معدن و تجارت فعلی، موانع تولید از بعد اقتصاد کلان در کشور و راهکارهای رقابت‌مندی آن).
- اقبال، علی‌رضا؛ حلاقی، حمیدرضا؛ گسگری، ریحانه گسگری (۱۳۸۳). "بررسی رابطه میان مخارج دولتی و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی". *مجله پژوهشنامه اقتصادی*. شماره ۱۲، ص ۱۳۹-۱۳۸.
- آرمان، بهمن (۱۳۸۵). "بررسی موانع تولید با تأکید بر بازار سرمایه، سرمایه‌گذاری خارجی و سهم سرمایه‌گذاری در (GDP)". *مجله مجلس و پژوهش*. شماره ۵۲، ص ۱۶۸-۱۴۵.
- کشاورزبان پیوستی، اکبر؛ عظیمی چنقز، علی (۱۳۸۷). "بررسی موانع نهادی سرمایه‌گذاری صنعتی مورد مطالعاتی استان آذربایجان غربی". *مجله اقتصادی*. شماره ۸۱ و ۸۲، ص ۱۰۴-۶۹.
- سازمان صنایع و معادن استان قزوین (۱۳۸۵). گزارش موانع سرمایه‌گذاری در توسعه صنایع و معادن کشور و استان قزوین.
- شاه‌آبادی (۱۳۸۱). "موجودی سرمایه بخش خصوصی و رشد درون‌زا". *فصلنامه نامه مفید*. شماره ۳۱، ص ۱۱۸.
- دشتی؛ حیدرپور، ا. (۱۳۸۷). "بررسی روند سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و رشد اقتصاد ایران". گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- فرزین، اشرفی و فهیمی (۱۳۹۱). "بررسی اثر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی". *فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی*. ص ۳۶-۳۷.
- بیدگلی، بیگدلو (۱۳۸۵). "همجنسی بازده و ریسک فرصت‌های جایگزین سرمایه‌گذاری در ایران". *مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*. ص ۱۵۴-۱۵۲.
- سلطانی (۱۳۷۴). "تجزیه و تحلیل علل عمده گرایش مصرف‌کنندگان تهرانی به کالاهای خارجی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. ص ۱۵۹-۱۵۳.
- عبیری (۱۳۸۵). "امنیت سرمایه‌گذاری". *مجله بانک و اقتصاد*. ص ۶۲-۵۸.
- اسلامی‌فو (۱۳۸۷). "عملکرد صنایع و معادن کشور طی سی سال". *ایران اقتصادی*. شماره ۴۱۴۵، ص ۲۱.
- اژدری (۱۳۸۸). "ضرورت تدوین استراتژی توسعه صنعتی و معدنی". گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس. شماره مسلسل ۱۰۰۱۰، ص ۷-۹.
- سازمان صنعت، معدن و تجارت استان قم (۱۳۹۱). کتاب جامع صنعت و معدن.
- جوادی، شاهین و نییمی، زهرا (۱۳۹۱). "پایش محیط کسب و کار در پاییز ۱۳۹۴". دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

Morisset, Jacques, Lumenga Neso Olivier (May 2002). "Administrative Barriers to Foreign Investment in Developing Countries". *The World Bank and International Finance Corporation Foreign Investment Advisory Service*.

Spatareanu , Mariana- Smarzynski Javorcik, Beata (April 2004). "Do Foreign Investors Care About Labor Market Regulations?" . *World Bank Policy Research Working, Paper 3275, [24]Hellman. Thomas* "Developing a Venture Capital Industry". Villa Borsing Workshop Series 2000. The Intuition Foundation of a Market Economy. Pp. 113-118.

Blume, Lorenz (2009). "Factors of Successful Local Economic Policies". *An Empirical Research of East German Cities von Lorenz Blume Nr. 51/03*.

Iarossi, Giuseppe (January 2009). "Investment Climate in 16 Indian States". *The World Bank Africa Region Finance and Private Sector Development Group*.